

תורה שבת

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

פרשת במדבר | גיליון ק"ב - שנה ג' | אייר תשפ"ו

פנינים מאורים לשולחן השבת

פר"ס התורה

פשט

עבודה או מלאכה

נִשְׂא אֶת ראש בני קהת וגו' קַל בָּא לְצַבָּא לְעִשׂוֹת קְלָאכָה בְּאֵהָל מוֹעֵד (במדבר ד, ב-ג) יש לדקדק מדוע כאן בבני קהת כתוב 'לעשות מלאכה', ואילו בבני גרשון ומררי להלן (פסוק כג-ל) כתוב 'לעבוד עבודה', ולא נזכר 'מלאכה'.

מבאר ה'משך כמנה': בני גרשון ובני מררי נשאו את משאיותיהם על גבי העגלות והבקר (להלן ז, ח), וזו אינה נחשבת ל'מלאכה', כי אין זה אלא ענין של 'מחמר' שאומר לכהמה לעשות מלאכה, ולכן נכתב בהם רק 'עבודה' [דהיינו עשיית פעולה שאינה בגדר מלאכה]. ואכן מטעם זה המחמר בשבת אינו נחשב כעושה מלאכה מן התורה (שבת קנד, א). לעומת זאת בני קהת נשאו בכתף, וזה אכן נחשב ל'מלאכה'.

רמז

רמזים למספר השבטים

דָּגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה וגו' וצָבָאוּ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבַּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת (במדבר ג, ב-ג) בספר 'ש"ך על התורה' כתב רמזים לזכור את מספר חלק מהשבטים (לפי חשבון האלפים בלי המאות):

שבט יהודה - שבעים וארבע אלף, וסימנו: 'יין' (גימטריא 74), כי שבט יהודה היו שופטים ודיינים.

שבט יששכר - חמישים וארבע אלף, וסימנו 'דן' (גימטריא 54), כי גם הם היו לומדי תורה ודיינים.

שבט זבולון - חמישים ושבע אלף, וסימנו 'ן' (גימטריא 57) שהיו זנים ומפרנסים את שבט יששכר וגם נרמזו שם 'זבולון' שהאות הראשונה והאחרונה היא 'ן'.

שבט נפתלי - חמישים ושלוש אלף, וסימנו 'אן' (גימטריא 53), כי בחלקו היו פירות גינוסר בפרדסים וגינות, וגם 'גנוסר' נקרא על שם שהיו שם גנות פירות לשרים.

דרוש

חשיבות כיבוד האב

וְיָקַט נָדָב וָאֶבְיָהוּא לְפָנֵי ה' בְּהִקְרָבָם אֲשֶׁר זָרָה לְפָנֵי ה' בְּמִקְדָּשׁ סִינַי וּבְנִים לֹא הָיוּ לָהֶם (במדבר ג, ד)

בספרו 'שיר מעון' כותב הגה"ק רבי שמעון סופר מערוזי ז"ע לפרש פסוק זה, כי הנה נדב ואביהוא מתו על שהורו הוראה בפני רבם, אך אילו היו להם בנים לא היו באים לידי כך, כי מי שהוא כבר בעצמו אב לבנים, מבין כמה חשוב שהבנים ישמעו בקול אביהם ורבים, ולא יעשה דבר נגד רצונו, ויָקַט נָדָב וָאֶבְיָהוּא לְפָנֵי ה' בְּהִקְרָבָם אֲשֶׁר זָרָה וגו' - ומפרש הכתוב כיצד באו לידי כך להורות הוראה בפני רבם, יען כי - וּבְנִים לֹא הָיוּ לָהֶם.

סוד

סדר הדגלים - סוד המלאכים

אִישׁ עַל דָּגְלוֹ בְּאֵתָת לְבֵית אֲבֹתָם יִחַנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנְּגִיד סָבִיב לְאֵהָל מוֹעֵד יִחַנוּ (במדבר ב, ב)

מובא בזוהר הק' (דף קיח, ב) שארבע המתנות סביב למשכן, היו דוגמת מחנות המלאכים סביב לכסא הכבוד [כמו שאומרים בקריאת שמע שעל המיטה 'מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל, ומלפני אוריאל, ומאחורי רפאל, ועל ראשי שכינת א-ל]. דגל מחנה ראובן בצד ימין-דרום - כנגד מלאך מיכאל, דגל מחנה דן בצד שמאל-צפון - כנגד מלאך גבריאל, דגל מחנה יהודה בצד ממזרח - כנגד מלאך אוריאל, דגל מחנה אפרים בצד מערב - כנגד מלאך רפאל.

לפלא לציין מה שכתב רבינו בחיי, שנשיא דגל מחנה ראובן היה שמו 'שלומיאל', ונשיא דגל מחנה דן היה שמו 'פגעיאל', ונשיא דגל מחנה יהודה היה שמו 'נתנאל', ונשיא דגל מחנה אפרים היה שמו 'גמליאל', וזולתם לא היה עוד נשיא ששמו מסתיים בשם 'א-ל', וגם זה רמז למחנות המלאכים החונים סביב.

ספירת ישראל ועבודת הלויים

פרשת במדבר עוסקת בתקופה שלאחר הקמת המשכן, כאשר ספרו ומנו את בני ישראל, וציוו עליהם להנות בסדר מיוחד סביב המשכן, ועל הלויים השלו תפקידי בהקמת ופירוק המשכן.

ורק הלויים, מאחר שלא חטאו בעגל, נבחרו תחתיהם לעבוד במשכן בשליחות כל בני ישראל, ולכן קיבלו מעשרות כשכר על עבודתם. הלויים יחנו סביב למשכן וישמרו שאיש זר לא יקרב לעבודת המשכן, וכן יעסקו בפירוק והקמת ונשיאת המשכן במסעות. שבט לוי התחלק לשלושה בתי-אב: גרשון קהת ומררי. לכל בית-אב התמנה נשיא, וכל אחד קיבל חלק בעבודת המשא. בני גרשון - נשאו את היריעות והקלעים ומיתריהם. בני קהת - נשאו את כלי הקודש, הארון, השלחן, המזורה, המזבחות, ושאר הכלים. בני מררי - נשאו את קרשי ועמודי המשכן, הבריחים והאדנים.

ה. פתקי הגרלה
22,000 בכורי ישראל במדבר, נפדו על ידי 22,000 הלויים, כל לוי פדה בכור אחד, ועוד 273 בכורים העודפים על הלויים, נפדו על ידי נתינת חמשה שקלים לאהרן ולבניו. ההכרעה מי נותן כסף ומי נפדה על ידי לוי, נקבעה באמצעות פתקי הגרלה. כמו כן, בכורי בהמות הלויים, פדו את בכורי החמורים של ישראל.

הידעת?

"כשהיו ישראל במדבר היה לכל יהודי ספר יחוס בו נכתב מי הוא אביו ולאיזה שבט הוא שייך!"

(ע"פ רש"י במדבר א, ח)

א. חביבים ישראל מתוך החיבה שמחבב הקב"ה את ישראל, הוא מונה אותם בכל שעה. גם בראש חודש אייר שאחרי הקמת המשכן, הצטוו משה ואהרן, יחד עם הנשיאים, לספור כמה יהודים זכרים, בני עשרים ומעלה, יש בכל שבט. מי שאביו מושב אחד ואמו מושבט אחר, נמנה בשבט אביו. ואכן, בו ביום, ספרו את ישראל, כאשר כל יהודי הביא ספר יחוס ועדים שהעידו על חזקת לידתו, מי הוא אביו ולאיזה שבט הוא שייך.

ב. לגיון המלך שבט לוי, לא נמנו מבני עשרים, אלא כבר מן חודש ומעלה. משה לא נכנס לכל אהל לדעת את מספר תינוקות הלויים, אלא עמד בפתח האהל של כל משפחה, ובת-קול יצאה מהאהל ואמרה: 'כן וכך תינוקות יש באהל זה!'

בגלל שתי סיבות נמנו בני שבט לוי לעצמם: א. הם לגיונו של מלכו של עולם, הממונים על נשיאת והקמת המשכן, ולכן נמנו בספירה נפרדת. ב. כי עתידה להיגור גזירה בחטא המרגלים שימותו במדבר כל הנמנים מן 20 שנה, לפיכך נמנו הלויים לעצמם מבני חודש, לפי שהם לא חטאו ולא מתו במדבר.

ג. אריגים צבעוניים בני ישראל במדבר חנו בארבע מחנות בארבעה הצדדים סביב למשכן, שלשה שבטים בכל מחנה, ואחד השבטים מתוך השלושה היה הדגל המרכזי. סדר החלוקה של השבטים והמחנות היה לפי הסדר שמסר יעקב אבינו לבניו כשנשאו אותו ממצרים לקבורה בארץ ישראל ועמדו סביב לארון שלשה שבטים בכל צד.

לכל שבט היה סימן של אריג צבעוני תלוי על מוט, האריג היה צבוע בגוון דומה לגוון אבנו של שבט זה בחושן.

שבטי ישראל חנו סביב למשכן במרחק מיל (2000 אמה) מהמשכן, ולא במרחק גדול יותר, כדי שיוכלו לבוא בשבת אל המשכן. סדר המסעות במדבר היה על פי תקיעות החצוצרות ועל פי הענן.

ד. בשליחות ישראל תחילה היתה עבודת המקדש אמורה להינתן לבכורים, אבל לאחר שחטאו בעגל נפסלו הבכורים,

חיים של תורה

עדות בבית דין של מעלה

הגה"צ רבי יהודה זאב סגל זצ"ל, ראש ישיבת מנצ'סטר, אמר: יש לי תקווה אחת כאשר אעמוד לפני בית דין של מעלה, שהבית יוסף זי"ע יעיד שאני ירא שמים, כי למדתי חומש ורש"י, כמו שכתב בשלחן ערוך שירא שמים לומד פירוש רש"י.

(ספר ישב אהלים)

שכן טוב

והחנינים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן וכו' (במדבר ג, לח)
יסמוכין להם דגל מחנה יהודה, והחנינים עליו ששכר וזבולן; טוב לצדיק, טוב לשכנו לפי שהיו שכניו של משה, שהיה עוסק בתורה, נעשו גדולים בתורה (רש"י).

רכישת שלש דירות

ביראת ה' אשר יקדה בקרבו של נשיא הקהילה היהודית בגד'בא בתוניסיה, רבי ציון חורי זצ"ל, היתה לו שאיפה טהורה לגור בקרבת שכנים טובים וצדיקים. לשם כך לא חסך כל הון, ורכש מגרש גדול בגד'בא, עליו הקים שלש דירות מרווחות, האמצעית בעבור משפחתו, ואת שתי הדירות האחרות מימנו ומשמאלו מסר לשני גאונים וצדיקים, האחת להגה"צ רבי רפאל מאזוז זצ"ל, והשנייה להגה"צ רבי מרדכי אמייס הכהן זצ"ל, הרב הראשי בתוניסיה, כך ויבא שיתגורר בינות לשכנים טובים וצדיקים.

מי הוא שכן טוב?

כאשר הגיע הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע לגור בבתי וורשה בירושלים, נענה ואמר: 'שכנים טובים הם אלו המשאילים זה לזה דברים הנצרכים להם'. כיון ששמעו השכנים את הדברים הללו, מיד הלכו כולם והשאילו איש לרעהו ואשה לרעותה מוצרים בחליפין, כדי לממש את השכנות הטובה. גם הרה"ק מבעלזא בעצמו כשהגיע לגור שם שלח שליח לשאול משכניו כמה דברים כמו מגורה וכדו', באומרו: אני עושה זאת משום שהשאלת חפצים בין השכנים גורמת לשכנות טובה.

אם ישבתי אצלם - אני משלהם

בימים שהיהדות עדיין נרמסה תחת המגף הקומוניסטי ברוסיה, יסד יהודי תלמיד חכם שיעור גמרא במחנתת במרכז העיר לנינגרד. אחד המשתתפים בשיעור היה יהודי מבוגר שלא הבין מאומה מכל הנלמד, ובכל זאת לא נעדר מהשיעורים.

באחד הימים, כשנשאל לסיבת השתתפותו למרות שאינו מבין מאומה, פתח וסיפר: לפני שנים, ישבתי במסעדה ואכלתי

בפסוק זה למדים אנו על החשיבות ליהודי להשתדל שיהיו לו תמיד שכנים טובים, כי טוב לצדיק - טוב לשכנו, שהרי השכנים הטובים מקריינים סביבם אורה ומשפיעים טובה, והשפעת השכנים על הסביבה - רבה היא, כמבואר כאן ששבט יהודה זכו לתורה בהיותם שכנים למשה ואהרן.

לתומי, כשלתפתי זינקה אנשי ק.ג.ב. פנימה, תוך מספר דקות מצאנו כולנו את עצמנו כבולים באויקים, מובלים בניידת משטרתית לבית המעצר. לאחר מעשה התברר כי באותה מסעדה סעדו כמה אנשים המבוקשים זמן רב למשטרה, החוקרים בקשו להוכיח את קשרי עם אותם אנשים, אך אני התנחנתי ובכיתי, והבטחתי כי אין לי ולא היה לי קשר כל שהוא עם אנשי אותה קבוצה. אך ללא הועיל. בוקר צהרים וערב, היו החוקרים מכים אותי מכות נמרצות וחוזרים על אותו משפט: 'אם ישבת איתם, סימן שאתה מהם!'.

סיים האיש ואמר למשתתפי השיעור: לאחר פטירתי בבית דין של מעלה, לא ארע לחזור על שורה אחת של גמרא, אבל אני אגלה את זרועי החבולה, ואת גבי המלא צלקות, ואומר למלאכים שבשמים: אתם רואים, הם לימדו אותי 'אם ישבת אתם, סימן שאתה מהם', אז נכון, לא הבנתי דבר משיעור הגמרא, אבל הקפדתי להיות בסביבה טובה ולויד שכנים טובים העוסקים בתורה, אם ישבתי איתם אני מהם...

מתי באים לשאול?

כאשר רצה האדמו"ר הגה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען זי"ע, בעל 'נעם אליעזר', לקבוע את מגוריו בשכונת וויליאמסבורג בניו יורק, הוא שלח שליחים אל הרבנים המתגוררים בקרבת מקום לבקש מהם רשות לבוא לגור שם, כי אולי יש מי שיצא נפסד מכך שיפתחו עוד קהילה בקרבתו. כשהגיעו השליחים אל האדמו"ר הגה"ק רבי יוסף מפאפא זי"ע, בעל 'יחי יוסף', השיב להם בסיפור: היה פעם תלמיד חכם שרצה לקבוע את דירתו בעיר אחת, וראשי הקהילה באו לשאול את רב העיר האם הוא מסכים שתלמיד חכם פלוני יבוא לגור בעיר, ענה להם אותו רב: ראו זה פלא, אם בא תלמיד חכם לגור בעירנו, באים לשאול את חוות דעתך, אבל כשנא לעידו פושע ישראל שהשפעתו מסוכנת, אף אחד לא בא לשאול אם אפשר לתת לו רשות לגור כאן.

לדעת חכמה ומסר להבין

פניני מוסר, חכמה, וחיוק, מתוך פסוקי הפרשה

תורתנו ממשמש ובא, כבר אי אפשר לספור רק את הימים והשבועות, ומרוב חיבה כבר מתחילים לספור כמה שעות נותרו עד לחג... וזה הרמז בדברי רש"י שאנו לומדים בשבוע זו לקראת חג השבועות - 'מתוך חיבתו לפניו מונה אותם כל שעה...'.

איכות ולא כמות

כל פקודי הלוים וגו' כל זכר מבין חדש ומעלה שנים ועשרים אלף (במדבר ג, לט)

מפרשי התורה עמדו על השאלה, מדוע דווקא שבת לוי, המובחר מכל שאר השבטים, היה מועט מכל השבטים כולם, והיו רק שנים ועשרים אלף, למרות שנספרו אצלם אפילו תינוקות מבן חודש

למען החינוך

וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה וגו' ובנים לא היו להם (ג, ט)
לצורך חינוך בניו, מותר ליהודי להתלהב בעבודת ה' גם באש זרה - התלהבות חיצונית ללא פנימיות. אבל נדב ואביהוא שלא היו להם בנים, לא היה להם היתר להקריב אש זרה...

(אמרי חיים)

ומעלה, הלא דבר הוא.

בדרך אגדה ביאר הגה"צ רבי יוסף צבי הלוי דינר זצ"ל, ראב"ד לונדון: רצה הקב"ה ללמד בזה לדורות, שלא להתפעל מהכמות אלא מהאיכות, כי החשיבות אינה תלויה בהכרח במניין עם רב, אלא הערך והחשיבות נקבעים אך ורק לפי 'איכות' האנשים. לכן היו שבת לוי המועטים מכל השבטים, להורות שהם לא נבחרו לעמוד ולשרת לפני ה' בגלל שיש בהם הרבה אנשים, אלא בגלל האיכות, שהיו עובדי ה' ושומרי דברו.

סופרים כבר את השעות

וידיבר ה' אל משה וגו' שאנו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' (במדבר א, א-ג). מתוך חבתו לפניו מונה אותם כל שעה (רש"י). פירשו צדיקים את דברי רש"י, כי הנה בספירת העומר מצוה לספור הימים ומצוה לספור את השבועות. אך כל זה שייך רק עד ראש חודש סיון, אך מראש חודש סיון, כאשר חג מתן

לב לדעת

הכרת התורה מושג בתורה

פת קול | ויפקד אתם משה על פי ה' פאשר צוה (במדבר ג, טז)

רש"י כותב, שהלך משה ועמד על פתח האהל, והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאת מן האהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באהל זה. מהו אותו 'בת קול'? מבארים התוספות (סנהדרין יא, א): 'שלא היו שומעים קול היוצא מן השמים, אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר, כמו פעמים שאדם מכה בכוח, ושומע קול אחר היוצא ממנו למרחוק, ואותו קול היו שומעים, לכך קורין אותו בת-קול'. עוד מבאר שם התוספות יום טוב, שלפיכך קראו לו 'בת-קול', שהוא לשון של חולשה ותשות כוח כאשר, להורות שאין הקול גדול ממש של הנבואה, אלא קול חלש היוצא מקול הנבואה. במחזור ויטרי (סימן תכט) כתב: 'בת-קול אינו מלאך, אלא מדת קול היא, ונמצאת בפני עצמה ברוח המנושבת. ורב סעדיה פירש, שהוא [כמו אדם אשר] קורא בין ההרים והקול נענה לו מבין שברי ההרים והמערות שבסלעים, ולשון בת, שאין שומעין הקול ממש, אלא את שכנגדו שנראה הנה העונה כנגד אדם הקורא אצלו'.

ענינים לראות

הבנת מילה אחת בתורה

דגל | איש על הדגל באחת לבית אבתם יחנו בני ישראל (במדבר ב, ג)

מקובל לפרש את המילה 'דגל' על אריג התלוי ומתנוסס על גבי מוט, ועליו מצויר ציור או כיתוב, כך גם נהוג לפרש כשלומדים בפרשתנו על הדגלים.

אולם לדעת כמה מפרשים, יש למילה 'דגל' פירוש אחר:

- א. תרגום אונקלוס ויונתן פירשו: 'דגלו - טקסיה', כלומר 'דגל' פירושו סדר מאורגן.
ב. בתרגום רב סעדיה גאון כתב שהוא לשון 'מרכז', שחננו במדבר סביב המרכז של כל שבט.
ג. ספר 'הערוך השלם' פירש: 'דגל' קבוצת צבא או שיירה גדולה, וכן הוא לשון רש"י במסכת שבת (סג, א) 'המדגלים - מאספין זה את זה'. וגם נדייק בלשון רש"י כאן שכתב 'כל דגל יהיה לו אות מפה צבועה תלויה בו', כלומר: לכל דגל - לכל אסיפה וחנייה של שבט, היה אות - מפה צבועה, בו - במצע תינית הדגל.
ד. אמנם יש מפרשים (רד"ק שרש דגל; מכלל יופי כאן; רבינו יונה) שכתבו ש'דגל' הוא מוט ובראשו מפה אשר ראשי החיילות נושאים, וכתב המהרש"א (שבת שם) שגם לדעת רש"י שדגל הוא לשון אסיפה, הכוונה שעל ידי הדגל [המפה התלויה] מתאספים כולם.

אזניים לשמוע

כללי רש"י חק' בדרקוק הלשון

אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלוים (במדבר ד, יח)

לרגל חג השבועות בו נוהגים רבים להעמיד בבית הכנסת אילנות ועשבים ופרחים, פנה גבאי בית הכנסת לכמה בחורים וביקש: 'צאו אל החורשה הסמוכה, שם גדלים אילנות שהם בוודאי הפקר, תכרתו משם כמה ענפים נאים, אולי תכריתו את הענפים כאשר תקראו לעוד בחורים אחרים לעזור לכם'.

כאשר דיבר ה' אל משה ואהרן ואמר להם להזהיר את בני קהת שלא ימותו אם יסתכלו על כלי הקודש בשעת כיסוים, נאמר: אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי, ורש"י מסביר וכותב: 'אל תכריתו - אל תגרמו להם שימותו'.

בביאור כוונת רש"י כותב בספר 'לשון חיים', שכל מילה שהיא בגדר 'פועל יוצא', דהיינו פעולה היוצאת מאדם אל אדם או חפץ אחר, אם היא כתובה בבנין 'הפעיל', אזי הכוונה שהאדם אינו עושה בעצמו את הפעולה, אלא הוא מפעיל גורם שאחר יעשה את הפעולה, כגון שהוא מדבר דיבור והדיבור גורם שאיש אחר יעשה כך וכך.

כך גם המילה 'כריתה' היא פועל יוצא, שהאדם מכרית דבר אחר, ואם כן, אילו היה כתוב כאן 'אל תכרתו' [דהיינו בבנין פעיל], אזי היתה משמעותו שמושה ואהרן לא יכריתו בידיהם ממש את הלוים, אבל עכשיו שכתוב 'אל תכריתו' [בבנין הפעיל], משמעותו שהם לא יעשו דבר הגורם למשפחת הקהתי להיכרת.

מתשרי עד אייר: המספר נותר 603,550!

פעמיים נספרו בני ישראל, בחודש תשרי ובחודש אייר, ולמרבה הפלא תוצאת הספירה נותרה זהה - 603,550 איש. היתכן?! וגם: האומנם לא מת אף יהודי במשך שבעה חודשים?

בין הספירה הראשונה לשנייה, ולכן מובן שהמספר נשאר זהה בשתי הספירות - 603,550.

אף אחד לא מת?

אולם הרמב"ן בפרשת כי תשא מאריך לתמוה על רש"י, כי איך יתכן שמתוך קהל גדול לא מת אפילו לא יהודי במשך שבעה החודשים הללו, ונשאר המספר ללא שינוי, ומה גם שמצאנו פסוק מפורש שהיתה מיתה לפני חודש אייר כאמור (במדבר ט, ו) ויהי אגשים אשר היו טמאים לגפש אדם. זאת ועוד תמה הרמב"ן על מה שכתב רש"י שמספר השנים של כל ישראל מתחיל בראש חודש תשרי, שהרי בכל דיני התורה מחשיבים את שנות האדם כל אחד לפי יום הולדתו, כמו לענין ערכין וכדו' (וראה רא"ם שיישב תמיהה זו).

חיי ניסים

על תמיהת הרמב"ן, איך יתכן שלא מת אף אחד, מיישב הרא"ם, שאצל דור המדבר אין בכך כל פלא, שהרי דור זה היה מלומד בניסים, הם אכלו מן ושותו מי באר, מוקפים היו בעננים שהרגו את כל הנחשים והעקרבים, ועוד ניסים, ומי שעשה להם את כל הניסים והנפלאות האלה, אין כל פלא שעשה להם נס שלא מת אף אחד במשך שבעה חודשים.

כלי שבת לוי

הרמב"ן עצמו חולק על רש"י, והוא סולל מהלך חדש, שבדואי כל אדם נעשה בן עשרים ביום הולדתו, וממילא נמצא שהיו הרבה אנשים שבספירה הראשונה היו בני תשע עשרה, ובספירה השנייה הם כבר בני עשרים ונכללו בספירה, כך שלכאורה היה צריך המספר הכללי לעלות בספירה השנייה. ברם, לעומת זאת היו שתי סיבות שגרמו שהמספר לא עלה: א. רבים מתו בין הספירה הראשונה לשנייה. ב. במנין הראשון נספרו גם שבת לוי, ואילו במספר השני לא נספרו בני לוי (וכע"ז באור החיים הק' בפרשתנו).

כמוכן שגם זה הוא נס ופלא, שהקיוזו של המתים ושבת לוי, היה שווה בדיוק למספר האנשים שנעשו בני עשרים במשך שבעה חודשים אלו.

ספירה אחת!

לעומת דעת רש"י והרמב"ן שהיו כאן שתי ספירות נפרדות, בחודש תשרי ובחודש אייר, אנו מוצאים את שיטת רבי יוסף בכור שור, מבעלי התוספות, שלא היו כלל שתי ספירות נפרדות, וכלל לא ספרו את ישראל בחודש תשרי, אלא הספירה המוזכרת בפרשת כי תשא ובפרשת פקודי היא-היא הספירה המוזכרת בפרשתנו. והאדנים למשכן נעשו מתרומת כסף שנדב כל איש ננדבת לבו.

פרשת במדבר נפתחת בציווי לספור את בני ישראל, בחודש אייר. הכתוב מסכם את סך היהודים בני עשרים ומעלה, ללא שבת לוי (א, מו) ויהיו כל הפקדים שש מאות אלה ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, ובמספרים: 603,550.

גם בפרשת כי-תשא נאמר הציווי (שמות ל, יב-טז) כי תשא את ראש בני ישראל וגו', ועל ספירה זו כתוב בפרשת פקודי (לה, כו) מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר על הפקדים מנן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלה ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, שוב אנו פוגשים את המספר הדומה: 603,550.

שתי ספירות

דעתו של רש"י, כאן בפרשתנו ובפרשת כי תשא (ל, טז), שלמרות שהמספר זהה, הרי מדובר בשתי ספירות נפרדות שנערכו בזמנים אחרים, בהפרש של כחצי שנה. הספירה המוזכרת בפרשת כי תשא ופקודי - נערכה בתחילת השנה, בחודש תשרי, עם תחילת קבלת הנדבות למשכן, ואילו הספירה המוזכרת בפרשת במדבר - נערכה כעבור כשבעה חודשים, בתחילת חודש אייר. ההוכחה המוצקה לכך שמדובר בשתי ספירות נפרדות, כתוב רש"י, משום שבפרשת פקודי נאמר שמתבעות הספירה עבדו יציקת האדנים למשכן, כאמור (לה, כז) ויהי מאת פני הפסך לצקת את אדני הקדש וגו', ואילו הספירה המוזכרת בפרשתנו, היתה כחודש ימים לאחר שהמשכן והאדנים כבר עמדו על מכונם, שהרי המשכן הוקם בראש חודש ניסן (שמות מ, ב), והספירה של פרשת במדבר התקיימה בחודש השני - אייר, חודש לאחר הקמת המשכן.

ראש השנה - מתי?

זאת ועוד, דעתו של רש"י, ומקורו במדרש רבה (במדבר רבה א, ע), שהקביעה מתי אדם בן עשרים שנה, אינו משתנה לכל איש ביום הולדתו, אלא ביום אחת, בראש השנה, מתחלפת השנה לכל הנולדים בשנה החולפת, ויום לאחר ראש השנה כבר נחשבים כולם כבני שנתיים, וכן בכל שנה ושנה, ביום ראש השנה מתעדין הגיל של כל האנשים.

ברם, למרות שראש חודש ניסן נחשב כראש השנה לעניין מספר השנים לציצית מצרים, אבל לעניין שנות האנשים אין ראש חודש ניסן נחשב לראש השנה, אלא ראש חודש תשרי. לפיכך, שתי הספירות בין הראשונה בסוף חודש תשרי, ובין השנייה בחודש אייר, שתיהן התקיימו בשנה אחת, וממילא לא היו אנשים חדשים בני תשע עשרה שנעשו בני עשרים שנה

הגונב כלי מבית המקדש חייב מיתה?

ולא יבאו לראות פבלע את הקדש ומתו (במדבר ד, ט)

קנאים פוגעים

הוא, ולא לימוד גמור, כי עיקר פשטות הכתוב עוסק בלויים בשעת סלוק מסעות שהוזהרו שלא להסתכל על הכלים בשעת הכנסת הכלים לנרותיהן שלהן.

אמנם יש לציין את לשון הרמב"ן בפירושו על התורה כאן שכתב 'שוו אוהרה על הגונב כלי שרת שחייב מיתה והקנאין פוגעין בו, עכ"ל, ומשמע מלשוננו שאין זה רמו בעלמא, אלא אוהרה ממש, וכן דעתו בהשגותיו על ספר המצוות לרמב"ם (שורש השלישי) שהגונב כלי שרת הריהו מן התורה חייב מיתה בידי אדם ובידי שמים, כי אף שאמרו בגמרא הלשון 'רמו' אין זה אסמכתא בעלמא אלא דרש גמור.

כלי קטן

דין זה נאמר בכל כלי שרת, והטעם שהמשנה מזכירה דווקא 'קסוה', כותב שם בפסקי רי"ד, משום שקסוה הוא כלי קטן ויכול להחביאו ולגונבו, ובאמת הוא הדין לכל כלי שרת. ורבינו יהונתן כתב: 'אם על הקנים עניש מיתה בידי קנאים, קל וחומר על שאר כלי שרת שהם מעולים ודמיהם יקרים'.

המשנה במסכת סנהדרין (פא, ב) אומרת, שיש שלשה דברים עליהם נאמר 'קנאים פוגעין בו', ופירש רש"י: 'קנאין פוגעין בו - בני אדם כשרין המתקנאין קנאתו של מקום, פוגעין בו בשעה שרואין את המעשה, אבל לאחר מיכן אין מיתתו מסורה לבית דין, והלכה למשה מסיני הוא'.

אחד מהם הוא: 'הגונב את הקסוה', ומבאר הגמרא ש'קסוה' פירושו 'כלי שרת', כמו שנאמר בפרשתנו (במדבר ד, ז) בענין פריקת המשכן ומשאו: 'זאת קשות הנסך', והם קנים שהיו על השולחן, ומסוככים על לחם הפנים, הרי שהיו כלי שרת שנקראו 'קשות'.

גניבה - בליעה

מבאר הגמרא, היכן רמו בתורה שהגונב כלי שרת קנאים פוגעים בו והורגים אותו, משום שנאמר בפרשתנו ולא יבאו לראות פבלע את הקדש ומתו, ופירש שם רש"י: 'כבלע את הקודש - לשון גנבים שמבלעין ומחביאין'.

רק רמז?

אולם מוסיף רש"י, שפסוק זה רמז בעלמא

כללי ודרכי רש"י הק' בפירושו על התורה

כללי רש"י

אימתי חוזר רש"י על פירוש שכבר כתב?

מליובאוויטש זי"ע, רשימת כללים אימתי חוזר רש"י שוב על פירוש שכבר כתב, ולהלן כמה מעיקרי הכללים:

- א. כאשר בין שתי הפעמים יש מרחק גדול של פרשיות, שעלול הלומד הצעיר לשכוח מה שכבר פירש במקום אחר.
- ב. כאשר יש תוספת חידוש בפסוק זה על האמור בפסוק הראשון.
- ג. כאשר בפעם הראשונה לא היה המקום העיקרי של אותו ענין.
- ד. כשיש צורך להבליט קושי מסוים בפסוק השני, שרש"י בא לתרצו.
- ה. בחומש דברים, שהוא 'משנה תורה', חוזר רש"י על פירוש שכבר כתב.

ברחבי התורה שבכתב ישנם מילים שגונות, או אפילו ענין שלם, המופיעים בכמה מקומות, ובדרך כלל אחרי שרש"י כבר פירש אותם במקום אחד, אין דרכו לחזור שוב על דבריו בשאר המקומות בהם מופיעה מילה זו.

עם זאת, ישנם כמה וכמה מקומות יוצאים מן הכלל, שרש"י חוזר שוב על פירוש שכבר כתב בפרשה אחרת, או אפילו על פירוש שכתב בפרשה זו לפני כמה פסוקים, ובכל המקומות הללו יש לרש"י כוונה מיוחדת מדוע חזר שוב על פירושו (ראה קיצור מורחי דברים כב, ג, ד"ה לא תוכל להתעלם).

בספר 'כללי רש"י' (פרק ז) אסף מתוך משנתו של כ"ק האדמו"ר בעל 'תורת מנחם'

קורות חייו • רבותיו תלמידיו • חיבוריו

תולדות רש"י הק'

פרק ט"ו - תלמידיו של רש"י

הרוחנית, אלא גם לכל צרכיה הפרטיים והחומריים. לפעמים אף ערך בביתו סעודת חתונה של תלמיד, כמו שאנו מוצאים בשו"ת רש"י (סי' ק): 'מעשה בבחור אחד שנשא אשה, ועשו לו חופתו בבית רבינו שיחיה'.

גם בתשובותיו של רש"י אל תלמידיו הוא מננה אותם בביטויים לכביים וחמים מאוד כמו 'אחי', 'רעי', 'חביבי' וכדו'.

שימושה של תורה

הם התלוו אל רש"י רבם בבית המדרש ומחוצה לו, ברחוב ובשוק, בשדות ובכרמים, בעת הלימוד והתפילה, ובכל המאורעות, כשהם מתבוננים בכל הליכותיו והנהגותיו אשר כולם תורה הם הצריכה לימוד, ובכך הם מקיימים בעצמם 'דולה שימושה של תורה יותר מלימודה'. התלמידים לא נמנעו מלשאלו אותו על כל הליכותיו מדוע עשה כך וכן, ורש"י מצדו פתח להם שערי חכמה והסביר להם טעמו ונימוקו עמו, ותלמידי רש"י קבעו פסקים אלו בשמו בתוך הספרים שהם חיברו.

לאחר שסיים רש"י הקדוש ללמוד תורה אצל רבותיו באשכנז, הוא חזר אל עירו טרווייט אשר בצרפת. מיום ליום התפרסם שמו ויצא טיבו וטבעו למרחקים, והוא החל להרביץ תורה לתלמידים רבים שהתאספו סביבו לקבל תורה מפיו.

אם עד כה נאלצו בני התורה בצרפת לגלות למקום תורה ביישובת אשכנז, לראשונה נפתח מרכז תורני בצרפת שמשך אליו תלמידים אפילו מבני אשכנז, ואף מאיטליה ומארצות מזרח אירופה.

בנין אלו התלמידים

המעייץ בספרי תשובותיו של רש"י, ובספרים שחיברו תלמידי בית מדרשו, כגון 'מחזור ויטרי', 'האורה', 'הפרדס', ימצא לפניו תמונה מרגשת של תלמידים המקושרים בעבותות אהבה אל מורם ורבים, ורש"י הקדוש, שהוא להם לאב ולפטרוון.

התלמידים שבאו ממרחקים היו סמוכים על שולחנו של רש"י, שדא לא רק להתפתחותם

קריאת התורה – חזרה מתוקה

מקרב לב אודה לכם על כל הפעילות ופרסום נחיצות ומעלת העניין של לימוד חומש ורש"י מדי יום בהבנה. עשיתם את הלא יאומן. כמו רבים, גם אני זוכה – מאז הצטרפתי לתורה שבכתב – להיכנס לשבת קודש מתוך הבנה וידיעות בפרשה. אני מתיישב לקריאת התורה כמו 'חזרה מתוקה' על הגלגל כל השבוע, ולא כמו עם הארץ שוקוק לדפדף אחורה וקדימה למצוא היכן אוהו הבעל קורא. כך גם כאשר קוראים לי לעלות לתורה, אני יודע מה יש כנגדי בספר תורה,

לפני כן לא הייתי יודע היכן מסתיים פסוק... ובוודאי לא מה הפשט של הפסוקים.

השי"ת יעזור שזוכו להמשך להגדיל תורה ולהפיץ ביתר שאת, את הבשורה "הגיע זמן קריאת תורה שבכתב בהבנה".

יעקב טייך

התנצלות

אל אלפי גבאי בני הכנסת, הקהילות והישיבות אשר נרשמו לקבלת הכנסות לכבודם של לומדי התורה לבילוי זמן מתן תורתנו.

מזה תקופה ארוכה נערכנו לחלוקת הכנסות, והזמנה כמות כפולה ומשולשת מהחלוקות הקודמות, אולם למרות זאת לא הצלחנו לצפות לנכון את הביקוש האדיר שהגיע לפתחנו.

אי לכך נאלצנו להשיב אי אלו בקשות ריקים, ו/או להעניק כמות מופחתת לכל בית כנסת.

אנו מודים לכם על הסבלנות הרבה ושיתוף הפעולה, ונפעל בס"ד להגדיל משמעותית את הכמות בחלוקות הבאות למענם של לומדי התורה די בכל אתר ואתר.

בכרת ח' אלול ה'תשפ"א
התקלה

כמונח בקופסא

לבית אבותם

בפרשת השבוע נאמר (במדבר ב, ב) **איש על דגלו באתה לבית אבתם יתנו בני ישראל**. באחת הפרשיות בהמשה חומשי תורה כותב רש"י על אדם מסוים שנכנס לדון בין תורה לאחר שביקש לקבוע את אהלו במחנה שבט דן, ובני השבט סירבו לכך בטענה שאביו אינו משבט דן וכתוב 'לבית אבתם יתנו'. היכן הם דברי רש"י אלו?

יוסף דעת

מה הם אשמים?

בפרשת השבוע כותב רש"י (במדבר ג, ט): **משפחת בני קהת יתנו וגומר תימנה** – וסמוכין להם דגל ראובן החונים תימנה; אוי לך שע, אוי לשכנו. לכן לקו מהם דתן ואבירם וימאיתו וחמשיים איש עם קרח ועדתו, שנמשכו עמהם במחלקתם. וצריך ביאור: הרי סדר חנייתם היה על פי ה', ולא היה הדבר תלוי במחיתם היכן לגור ומי יהיה השכנים שלהם, ומדוע לקו דתן ואבירם עם קרח?

חידוד בפרשה

משפחת יעקב ורחל

היכן נזכר בפרשתנו, בחומש ו/או ברש"י:

- א. יעקב אבינו.
- ב. רחל אמונו.
- ג. מכירת יוסף.
- ד. אפרים ומנשה.

קטן היודע

חידודים בתנ"ך ופסוקי הפרשה

- א. היכן בפרשתנו שמונה מילים רצופות המסתימות באות ה'?
- ב. היכן בפרשתנו שש מילים רצופות המזכרות בזמירות שבת – 'כל מקדש'?
- ג. איזה אדם בפרשה, היה שמו של אביו כמו שם אביו של אסתר המלכה, שהיה גם דודו של מרדכי הצדיק?

הלחם כתוב שער לחטאת ולא רצו להזכירו בתפילה.

ז. כתב השפת אמת (מנחות מה:): כיון דיעקר הקרבן הוא הלחם, והקרבן רק טפל אל המנחה, ואין מזכירין תפילה רק הקרבנות ונסכיהם, ולא קרבן מנחה.

ח. עוד כתב שם, כל הקרבנות שלא הקריבו במדבר אין אנו מזכירים אותם כיון דגם במדבר לא קרבו הוי כמו שתלוי בארץ, ואין זה נחשב שחסר לנו בימינו, רק מה שהקריבו במדבר מוטל גם עלינו וחסר לנו, לכן מזכירין אותם במקום הקרבה.

חידוד בפרשה – לחם:

היכן נזכר בפרשת אמור, בחומש ו/או ברש"י:

- א. סעודת בשר הנקראת סעודת לחם.
- ב. קרבנות שהקריבו בגלל הלחם.
- ג. 'לחם' הוא שלל זכר.
- ד. שהמלך אולח כל יום לחם חם וטרי.
- ה. לחם שמזכירים אותו בשמים לפני ה'.

תשובות:

- א. רש"י ויקרא כא, יז-כא: לחם אלקיו - מאכל אלקיו, כל סעודה קרויה לחם.
- ב. ויקרא כג, יז: והקרבנות על הלחם שבעת קבשים תמימים וגו', וברש"י: על הלחם - בגלל הלחם.
- ג. רש"י ויקרא כד, ט: ואלחלו - מוסב על הלחם, שהוא לשון זכר.
- ד. רש"י ויקרא כד, י: דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום.
- ה. רש"י ויקרא כד, ז: 'לחם לאוכרה וכו' והיא לזכרון לחם, שעל ידה הוא נזכר למעלה.

כמונח בקופסא – מועד כמועדו:

פרשת אמור נאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל. באחת הפרשיות בתורה מוזכר שמושה אמר לבני ישראל את דיני הפסח, ורש"י כותב שם, שמושה שנאמר בפרשת אמור וידבר משה את מועדי ה' וגו', היינו שכאשר שמע משה פרשת המועדים בסניי אמרה להם, ותורו והוריהם בשעת מעשה. היכן הם דברי רש"י אלו?

תשובה:

רש"י בפרשת בהעלותך (ט, ט) על הכתוב וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח: 'מזה תלמוד לומר, והלא נאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה', אלא כששמע פרשת המועדים מסניי, אמרה להם, ותורו והוריהם בשעת מעשה'.

יניק חכים

שאלות מחכימות מתוך הפרשה

- א. מתי שאל משה רבנו 'איך אני נכנס?'
- ב. מתי שאל משה רבנו 'כיצד אעשה?'
- ג. היכן מוזכרת בפרשתנו אמו של משה רבנו?
- ד. והיכן מוזכרים תלמידיו של משה רבנו?
- ה. והיכן מוזכרים השכנים של משה רבנו?

פתרונות

פרשת אמור

יוסף דעת - שתי הלחם בתפילת מוסף

בפרשת אמור אנו לומדים על מצות הקרבת שתי הלחם בחג השבועות, כאמור (ויקרא כג, יז) **מזושבתים תביאו לחם תנפה שתיים שני עשרנים סלת תהינה תמיץ תאפינה בפורים לה'**. ויש לשאול, מדוע בתפילת מוסף של חג השבועות, מזכירים את כל הקרבנות שמקריבים בו ביום, ואין מזכירים בתפילה את הקרבת שתי הלחם, וצ"ע.

להלן תקציר של חלק קטן ונבחר מתוך אלפי התשובות שנשלחו למערכת על ידי לומדי תורה שבכתב:

א. משום ששתי הלחם אינו נחשב קרבן מוסף, כלשון רש"י (כג, יט) 'אלו קרבן בגלל הלחם ואלו למוספין'. כלומר, ששתי הלחם בא רק להתיר את המנחה החודשה, ואל מדין מוסף. דוגמת קרבן שתי העומר הבאה בפסח שבאה להתיר את התבואה החודשה ואין מזכירין אותה בתפילת המוסף של חג הפסח.

וביתר שאת, עפ"י מש"כ רש"י (וימא ג. ד"ה התם חד לחובת היום) לבני איל של יום כיפור 'ואינו קרוי מוסף דלא כתיב התם מלבד עולת הבוקר' וממילא גם שתי הלחם דלא כתיב בהו מלבד עולת הבוקר אינם קרויים מוסף אלא חובת היום.

ב. בקרבן מוסף מזכירים רק מה שמקריבים על המזבח, משום ונשלמה פרים שפתינו, אבל שתי הלחם אינו קרב על המזבח, וכבר הקשו האחרונים שמעיקר הדין לכאורה היה אפשר להקריב שתי הלחם בזמן הזה ואכמ"ל, ולא שייך בזה ונשלמה פרים שפתינו. [אך עדיין קשה מדוע אין מזכירים את הקרבנות שהקריבו עם שתי הלחם, ואולי כיון שלא מזכירים את הלחם גם אין מזכירים את קרבנותיו, ואנחנו יש מזכירים בתפילה 'ושני שעירים לכפר', והאריכו בזה ואכמ"ל].

ג. שתי הלחם כלולים בכלל הפסוק שאומרים בתפילת מוסף 'ויביום הביכורים בהקריבם מנחה חדש וגו', הכוונה לשתי הלחם.

ד. תפלת מוסף בא תחת קרבן מוסף היא באה, ואחד מן השעירים אשר באו עם הלחם הדלו לא היה קרב במוסף כי אם בשחה, ולכן אין שייך להזכירו במוסף (דעת זקנים, פרשת פנחס).

ה. בשעיר של מוסף שבועות הנוכר בפרשת פנחס אין כתוב בתורה 'לכפר', האמרו בירושלמי שבים קבלת התורה את מזכיריה חטא, ואולי לכן גם אין מזכירים קרבן שתי הלחם במוסף, כי בקרבנות שתי

זוכים בתורה

שמות הזוכים בהגרלות
בפרשת אחרי מות - קדושים

זוכים בהגרלות אברכים ותלמידי ישיבות גדולות

נבחרים קבועים 100 שנה: הרב נפתלי זוסיל וואלפין - ירושלים, קרלין | הרב שמחה בנימין פישמן - נתניה, קרית צאנז | הבה"ח יוסף סלמון - ירושלים, אור אלחנן | סיכום יומי - 200 שנה: הבה"ח דניאל ברזילאי - ירושלים, אש תלמוד | הרב אריה לינטופ - בני ברק, מורשה ודעת | הרב יצחק רוז - ירושלים | הרב ישראל שמחה דינקלס - אשדוד, בית ישראל | הרב איתמר כהן - ירושלים | הבה"ח משה זאב חייטובסקי - ביתר עילית, מיר | הרב בנימין זאב וינטרוב - מודיעין עילית | הרב יהושע ברוכי - לוד, קרן אורה | הרב מרדכי ויטשל - ביתר עילית, ראחמטיטוויקא | הרב שמואל אהרן קוסטינו - חיפה | הרב דוד וינברג - ביתר עילית | הרב יעקב שפירא - אופקים, משען לתלמיד | הרב נתן יהודה שישא - ירושלים | הרב צבי נקנסקי - בית שמש, מיר | הבה"ח חיים קבלו - בית שמש, תורה בתפארתה | הרב מרדכי פירר - אשדוד, בעלזא | הרב אברהם יצחק יאהוד - ירושלים, תולדות אברהם יצחק | הרב יהודה ליב שוב - ירושלים, מיר | הרב ירמל - ירושלים, בעלזא | הרב אלימלך איתמר - ירושלים | חידוד בפרשה - 100 שנה: הבה"ח יהודה בראון - ירושלים, גור | הרב חיים יצחקי - לוד | יוסף דעת - 100 שנה: הרב ישראל מנחם חיים וינטרוס - בית שמש, גור | הרב אפרים אורלנסקי - מודיעין עילית, מיר | מבחן גמרא - ש"ס ובלכתך בדרך: הבה"ח אלימלך גליק - אופקים | מבחן הפסחה - סס נ"ך: הרב ישראל חיים היים - בית שמש, שומרי החומות | מבחן שבעי 500 שנה: הרב אברהם ברייב - ירושלים, יד שמעון | הרב שמר דוד לאופר - מודיעין עילית | הרב מרדכי זיסמן - בית שמש, פרושים | הרב ברוך נחמן פרידמן - בית שמש

זוכים בהגרלות תלמידי ישיבות קטנות וילדים

נבחרים קבועים 50 שנה: יניק וחכים כמו יאיר קליין - אלעד, דרכי שלום | יניק וחכים כמו גרשון אברהם מצגר - ירושלים, חכמת ירושלים | סיכום יומי - 50 שנה: יניק וחכים כמו משה ברנר - ירושלים, לויטכ" | יניק וחכים כמו אליהו סופר - מודיעין עילית, דרכי אבותינו | יניק וחכים כמו משה קלויזנר - בני ברק, חדרי תורה | יניק וחכים כמו אביעזר קופרמן - בית חלקיה | הבה"ח אבא שלום זיסמן - בני ברק, נתיבות התורה | יניק וחכים כמו יעקב שלמה אלבוים - בית שמש, דרכי התורה | יניק וחכים כמו אברהם יצחק פרידמן - בית שמש, תורת עולם | יניק וחכים כמו מנחם אדולף - אשדוד | יניק וחכים כמו יחיאל בריזל - ביתר עילית, תפארת משה | יניק וחכים כמו משה אסולין - בני ברק, חדש | יניק וחכים כמו שמחה בונים זלצמן - ירושלים, בית אהרן | יניק וחכים כמו יוסף שלום פילץ - ירושלים, חכמת שלמה | יניק וחכים כמו שמואל אלטשולר - רכסים | הבה"ח אשר גנס - ירושלים, גרוב שמואל | יניק וחכים כמו נתן זילברשטיין - בני ברק, תורת אמת | הבה"ח משה גרוססרד - מודיעין עילית, נצח התורה | יניק וחכים כמו מנחם רוטנר - ירושלים, ישיבה לצעירים מצנינים | הבה"ח בנימין ילון - בני ברק, אור ישראל | הבה"ח אלחנן צדוק - ירושלים, תפארת הלי | הבה"ח יהושע אייזנבך - בית שמש, בית מרדכי | יניק וחכים כמו יוסף סידון - ירושלים, תורת אמן | כמונח בקופסא - 50 שנה: הבה"ח יוסף לב - ירושלים, תפארת יעקב | חידוד בפרשה - 50 שנה: יניק וחכים כמו בנימין זיוס - ירושלים, מנחת חינוך - מבחן שבעי - 100 שנה: הבה"ח אהרון שמחה טרכטמן - ירושלים, אור שמואל | יניק וחכים כמו ישראל יעקב פייער - בני ברק, תורת שמעון

הדרן עלך ויקרא
מגוון מבחנים וחידודי תורה פתוחים במערכת
לסיכום וחזרה על כל ספר ויקרא
כך תהפוך את האוצר למנוצח בליבך לאורך ימים!
מבחנים וחידודים פתוחים עיון עם 3 בהעלותך הבעל"ט

לרישום והצטרפות לתורה שבכתב:
02-500-2018

מארה"ב: 1518-9881-351 | מאנגליה: 4433-0613-0131
מכון הוצאה לאור | אנף 'שיעורי תורה' | קו 'קול התורה' | מבחר שיעורים במגוון שפות וסוגות | סיכומים ומכתבים | שיעורי תורה | הגרלות ופרסים | גיליון שבעי | מילדטר יומי לפניות, תגובות והערות: ts025002018@gmail.com